

О. Ю. Тарасюк, студ. гр.. УТ-05 , С.С.Макаренко, викл.
 Кіровоградський національний технічний університет

Економічний механізм стимулювання праці у сфері наукової та науково-технічної діяльності

Процес трансформації національної економіки до ринкових відносин характеризується низкою суттєвих організаційно-економічних змін у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Суперечливість концептуальних засад розвитку вітчизняної науки, неузгодженість у чинному законодавстві, вкрай низька частка бюджетних асигнувань на наукові дослідження, відсутність ринку новинок та інновацій призвели до зниження престижу наукової і науково-технічної діяльності та кризового стану її традиційних суб'єктів - науково-дослідних інститутів, проектно-технологічних організацій, конструкторських бюро.

Актуальність даного питання полягає в тому, що проблема формування ефективного механізму стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності складна та багатогранна. Вона є суміжною щодо двох напрямів досліджень в економічній науці: загальні проблеми та окремі питання управління науковою і науково-технічною діяльністю; теоретико-методичні аспекти стимулювання праці, які обґрунтовані переважно для промислових підприємств.

Метою моєї роботи є обґрунтування концептуальних засад та розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення економічного механізму стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів України в умовах становлення ринкових відносин.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- з'ясувати особливості змісту та результатів праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності загалом та ВНЗ зокрема;
- уточнити і доповнити економічну сутність стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності в ринковій економіці;
- виявити та охарактеризувати складові економічного механізму стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- провести ретроспективний аналіз та оцінити ефективність сучасного стану оплати праці наукових і науково-педагогічних працівників ВНЗ України;
- дослідити інституційне забезпечення інтелектуальної власності наукових і науково-педагогічних працівників та розробити пропозиції щодо його вдосконалення;
- обґрунтувати рекомендації щодо побудови тарифної системи оплати праці, організації преміювання, встановлення надбавок та доплат науковим і науково-педагогічним працівникам ВНЗ;
- розробити економіко-математичну модель впливу стимулювання праці на результати наукової і науково-технічної діяльності ВНЗ.

Економічна сутність стимулювання праці полягає в залученні працівників до трудової діяльності та досягненні певних результатів, виходячи з особистих інтересів і внутрішніх мотивів. Застосування економічних важелів стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності ґрунтується на таких матеріальних стимулах, як посадові оклади, надбавки та доплати, премії, авторські гонорари та винагороди. В

умовах національної економіки, коли конкурентне середовище та антимонопольні заходи перебувають на стадії формування, форми матеріального стимулювання праці наукових працівників повинні враховувати затрати праці. Однак головним шляхом пошуку нових практичних підходів у сфері стимулювання праці персоналу наукової і науково-технічної діяльності визначено поступовий відхід від оплати процесу та максимально можливе наближення до оплати за результати.

Теоретичною основою вдосконалення економічного механізму стимулювання праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності має бути ринкова теорія заробітної плати. Заробітна плата як багатоаспектна економічна категорія в ринкових умовах є елементом ціни послуг робочої сили. Відсутність цивілізованого ринку науково-технічної продукції та особливості фінансування сфери наукової і науково-технічної діяльності зумовлюють необхідність державного регулювання заробітної плати наукових працівників. Провідна роль заробітної плати в економічному механізмі стимулювання праці зумовлена її функціями, головними серед яких є відтворювальна, стимулююча та регулююча. Доведено, що на сучасному етапі ринкових перетворень крім поширеної практики стимулювання праці через встановлення надбавок та доплат і виплату премій виникла необхідність суттєво посилити диференціацію тарифної частини заробітної плати. Виявлено, що чинна система посадових окладів виступає стримуючим фактором високоефективної праці, оскільки обмеженість діапазону окладів не дозволяє врахувати рівень індивідуального ділового потенціалу працівника та результати його діяльності.

Основою державного регулювання рівня оплати праці у сфері наукової і науково-технічної діяльності повинна стати гнучка тарифна система. Усунення розриву в рівнях заробітної плати працівників бюджетної та позабюджетної сфер можливе за рахунок зміни кількості розрядів, підвищення ставки першого розряду, збільшення міжрозрядних коефіцієнтів Єдиної тарифної сітки та застосування системи надтарифних виплат. Чинником ефективності застосування Єдиної тарифної сітки повинно стати збільшення тарифної ставки першого розряду до рівня прожиткового мінімуму. Принципом встановлення діапазону тарифних коефіцієнтів ЄТС може бути рівномірне, десятивідсоткове збільшення тарифних коефіцієнтів, що дозволить врахувати “поріг відчутності” матеріальних стимулів.

Список літератури

1. Герасименко О.О. Методичні основи оцінки результатів праці у сфері прикладних досліджень та розробок //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. - 2000.- Випуск 41. - С.73-75.
2. Герасименко О.О. Вдосконалення структури заробітної плати як фактор мотивації творчої діяльності науковців //Социально-экономические аспекты промышленной политики. Социально-трудовые отношения в современных экономических условиях: Сб.науч.тр. Т.1 / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. - 2001.- С.151-159.
3. Герасименко О.О. Механізм матеріального стимулювання праці на ранніх стадіях інноваційного процесу //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. - 2001.- Випуск 49. - С.69-73.
4. Герасименко О.О. Вдосконалення системи оплати праці наукових працівників на основі розробки нової Єдиної тарифної сітки //Економіст. - 2001.- №3. - С.44-47.
5. Герасименко О.О. Контрактна система стимулювання діяльності науково-педагогічних працівників державних вузів //Вісник Технологічного університету Поділля. - 2001.- №4. - С.215-218.

Одержано 21.12.09